

Stockholm den 13 maj 2022

R-2022/0810

Till Utbildningsdepartementet

U2022/01678

Sveriges advokatsamfund har genom remiss den 11 april 2022 beretts tillfälle att avge yttrande över departementspromemorian Etableringsstopp för fristående skolor och fristående fritidshem med konfessionell inriktning.

Sammanfattning

Advokatsamfundet avstyrker promemorians förslag om ett etableringsstopp för fristående skolor och fristående fritidshem med konfessionell inriktning.

Det i promemorian angivna syftet med etableringsstoppet; att minska risken för våldsbejakande extremism, säkerställa jämställdhet och likvärdighet samt främja integration och motverka skolsegregation, utgör enligt Advokatsamfundet i sig ett självklart angeläget allmänintresse. Mot detta står emellertid den inskränkning ett sådant förbud skulle utgöra i grundläggande fri- och rättigheter, såsom näringsfrihet och föräldrarätten samt att det står i strid med kravet på likabehandling.

Innehållet i promemorian ger enligt Advokatsamfundet inte tillräckligt stöd för att det förekommer problem vid skolor med konfessionell inriktning i den omfattningen att det är fråga om ett sådant trängande samhälleligt behov som krävs för att en inskränkning av dessa rättigheter ska vara godtagbar. Enligt Advokatsamfundet är det inte heller klarlagt att syftet med lagändringen inte kan uppnås genom mindre

ingripande medel. Advokatsamfundet anser sammantaget att ett etableringsstopp inte är förenligt med grundläggande fri- och rättigheter samt kravet på likabehandling.

Synpunkter

Allmänna utgångspunkter

Skollagen (2010:800) skiljer mellan undervisning och utbildning. Av prop. 2021/22:157 Tydligare krav på fristående förskolor, skolor och fritidshem med konfessionell inriktning följer (s. 15) att med utbildning avses, utöver undervisningen, i princip all verksamhet som anordnas av huvudmannen och som vanligtvis äger rum under skoldagen, t.ex. skolmåltider, raster och skolutflykter.

All *undervisning* – såväl sådan som bedrivs av offentlig som av fristående huvudman – ska i enlighet med skollagen vara icke-konfessionell. Enligt nu gällande ordning får dock *utbildningen i övrigt* vid fristående skolor, fristående förskolor och fristående fritidshem ha en konfessionell inriktning (skollagen 1 kap. 7 § andra stycket). Sådant deltagande ska i enlighet med samma bestämmelse vara frivilligt.

Den i promemorian föreslagna lagändringen innebär att det anges i skollagen att såväl *undervisningen* som *utbildningen i övrigt* vid fristående skolor och fristående fritidshem ska vara icke-konfessionell. Äldre bestämmelser ska enligt förslaget emellertid gälla för befintliga fristående skolor och fristående fritidshem med konfessionell inriktning.

Överväganden

Advokatsamfundet har i tidigare remissyttrande¹ rörande nya regler för skolor med konfessionell inriktning påtalat att ett etableringsstopp utgör en inskränkning av grundläggande fri- och rättigheter samt en avvikelse från kravet på likabehandling. Advokatsamfundet framhöll att avgörande för om ett etableringsstopp kan förenas med grundläggande fri- och rättigheter är de skäl som läggs till grund för ett sådant etableringsförbud.

Advokatsamfundet kan konstatera att det i promemorian föreslagna etableringsstoppet innebär ett intrång i näringsfriheten. Det förhållandet att redan etablerade

¹ Se Advokatsamfundets remissyttrande den 5 maj 2020 över betänkandet Nya regler för skolor med konfessionell inriktning (SOU 2019:64).

verksamheter enligt förslaget skulle tillåtas att fortsatt bedriva utbildning med konfessionella inslag, står enligt Advokatsamfundet i direkt konflikt med det krav på likabehandling som kommer till uttryck i RF 2 kap. 17 §. Vidare skulle ett etableringsstopp komma i strid med föräldrarätten i artikel 2 i första tilläggsprotokollet till Europakonventionen, som stadgar att staten ska respektera föräldrarnas rätt att tillförsäkra sina barn sådan utbildning och undervisning som står i överensstämmelse med föräldrarnas religiösa och filosofiska övertygelse.

Promemorians framlagda förslag på etableringsstopp avser, som redovisats ovan, den del av utbildningen hos fristående skolor och fristående fritidshem med konfessionell inriktning som inte utgör undervisning. En första fråga är därmed vad det är för faktiska inslag i utbildningen som det aktuella förslaget tar sikte på samt vilka problem som därvid har identifierats inom ramen för befintliga verksamheter och omfattningen av dessa. Om det föreligger problem av en sådan dignitet att det utgör ett sådant trängande allmänintresse som i sig kan motivera ett etableringsstopp måste – med hänsyn till den rättighetsinskränkning det skulle utgöra – i ett nästa led bedömas huruvida den föreslagna åtgärden är proportionerlig i förhållande till det mål som ska uppnås.

Enligt Advokatsamfundet ger promemorian inte något tydligt svar på frågan om vad det är för konkreta inslag i *utbildningen i övrigt* hos befintliga verksamheter som det aktuella lagförslaget avser att komma till rätta med. Bristen på konkretion i detta avseende försvårar den intresseavvägning som måste göras. Det kan noteras att de exempel som lyfts fram huvudsakligen avser av Skolinspektionen konstaterade brister inom ramen för *undervisningen* vid vissa skolor med konfessionell inriktning och som således redan omfattas av regleringen i skollagen och kravet på att all undervisning ska vara icke-konfessionell. Det ges i promemorian inte heller någon tydlig bild av omfattningen av de föregivna problemen. I promemorian talas om att Skolinspektionen ”i ett tiotal skolor” genom åren sett brister inom ramen för vad som kallas skolans val (promemorian s. 33). Den sålunda beskrivna omfattningen av de påtalade bristerna ger enligt Advokatsamfundet inte stöd för att det föreligger ett sådant trängande allmänintresse som motiverar en rättighetsinskränkning av det slag som promemorians förslag innebär.

Enligt Advokatsamfundet måste dessutom det angivna syftet kunna uppnås med mindre ingripande medel, såsom exempelvis en förstärkt tillsyn. Det i promemorian

anförda skälet till att det inte är ett rimligt alternativ; att Skolinspektionen behöver fokusera sina tillsynsresurser på de fristående skolor med konfessionell inriktning som redan finns (promemorian s. 38), är enligt Advokatsamfundet inte godtagbart ur ett proportionalitetsperspektiv. I stället bör förstärkta resurser till Skolinspektionen för genomförande och uppföljning av sin tillsyn i första hand övervägas.

Sammantaget anser Advokatsamfundet att det föreslagna etableringsstoppet för fristående skolor och fristående fritidshem med konfessionell inriktning inte är proportionerligt i förhållande till den inskränkning i grundläggande fri-och rättigheter som ett etableringsstopp skulle innebära och avstyrker därför det aktuella lagförslaget.

SVERIGES ADVOKATSAMFUND

Mia Edwall Insulander